

KOZMA GÁBOR
NAGYNÉ HEGEDŰS ANITA
PETRÓCZI ERZSÉBET

MODELLINTÉZMÉNY KIALAKÍTÁSÁNAK KAPCSÁN ELINDÍTOTT KUTATÁS BÉKÉSEN

A KUTATÁS MEGKEZDÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI

A Gál Ferenc Főiskola hosszabb távú céljai közé tartozik, hogy a békési szakképző intézményét a speciális pedagógia modellintézményévé, bázisiskolájává fejlessze. E törekvés megvalósításának első lépéseként az intézmény több pedagógusa részt vett egy intenzív felkészítésen, melynek során betekintést nyerhettek a különleges bánásmódot igénylő fiatalok speciális pedagógiai módszerekkel történő kezelési lehetőségeibe, elsajátíthatták a resztoratív technikák alkalmazásának alapjait. E kezdeményezéshez kapcsolódóan a GFF rektorának – Ft. Dr. Kozma Gábor – támogatásával megalakult kutatócsoport fontosnak tartotta, hogy a pedagógus kompetencia alakulását mérhetővé tudja tenni. Terveink szerint a vizsgálat eredményei alapján levonható következtetések, összefüggések, mintázatok, tapasztalatok a pedagógusok támogatás-rendszerébe szervesen beépíthetők.

A VIZSGÁLAT CÉLJA, ADATFELVÉTEL, MÉRŐESZKÖZÖK

A kutatás során köznevelésben dolgozó pedagógusok énhatékonyságát, valamint e terület alakulását befolyásoló lehetséges háttértényezőket vizsgáljuk pszichológiai aspektusból. E cél megvalósítása érdekében kérdőívek kitöltését kértük az intézmény pedagógusaitól. A vizsgálati anyagok az alábbi alrészekből álltak:

- demográfiai kérdések,
- énhatékonyság vizsgálatára irányuló itemek,
- önértékelés skála,
- elégedettség a társas támogatással kérdőív,
- tantestületi klíma vizsgálat,
- jelenleg használt fegyelmezési módszerek feltérképezése,
- kiegészítő öndiagnózis.

Kutatásunk erősegei közül kiemelendő a tanári énhatékonyság terület-specifikus vizsgálati megközelítése¹, a tanári – tanulói énhatékonyság összevetése, melynek eredményeként képet kaphatunk e két konstruktum összefüggéseiről. A kérdőíveket (mind a pedagógusokkal, mind a tanulókkal) több alkalommal tervezzük kitöltetni. Ezáltal vizsgálatunk longitudinális jellege emeli az eredmények általánosíthatóságának értékét.

A KUTATÁS ELSŐ EREDMÉNYEI

A tanulmány központi témáját és kutatásunk fókuszát szem előtt tartva az első eredmények sorában a kiegészítő demográfiai háttértényezőkkel való összefüggését, valamint a kiegészítő és az énhatékonyság kapcsolatát térképezzük fel, és mutatjuk be az eredmények tükrében.

Az adatfelvételben az intézmény 29 pedagógusa (16 férfi, 13 nő) vett részt. Első munkába állásuk dátuma 11 és 46 év között oszlik meg, 3 és 44 év között foglalkoznak tanítással, továbbá 1 és 36 év között oszlik meg a jelenlegi iskolában töltött éveik száma. A legkevesebb diákot tanító pedagógus 22 főt jelölt meg, míg a legtöbbet tanító 250 főt.

Az alábbiakban a tantestületre jellemző kiegészítő öndiagnózis eredményét, majd a vizsgálat azon első eredményeit mutatjuk be, melyek statisztikailag szignifikáns összefüggéseket jeleznek.

Kiegészítő-index

A pedagógusok által kitöltött kiegészítő öndiagnózis alapján megállapítható, hogy 19 főnél rajzolódik ki normál érték. 10 fő a kérdőívre adott válaszok alapján életuntságot él meg, a kiegészítő-veszély leküzdése érdekében aktívan tennie kell. Akut krízis, mely szerint az egyénnek sürgős segítségre lenne szüksége, nincs a kutatásban részt vevő pedagógusok körében.

A kiegészítő öndiagnózis tételei közül kiemelnénk a „Ki van égve” tételt, mely a kiegészítő indexszel közepes erősségű egyirányú együttmozgást ($r=,503$; $p<0,01$) mutat. Ez alapján elmondható, hogy minél inkább így érez az egyén, annál nagyobb a kiegészítő index értéke.

Munkával töltött évek száma

Közepes erősségű ellentétes irányú együttmozgás ($r=-,315$; $p<0,1$) rajzolódik ki a munkába állás óta eltelt évek száma és a kiegészítő öndiagnózis eredménye között. Tehát minél régebben dolgozik a személy, annál kisebb a kiegészítő index értéke.

¹ Bandura, 2006.

Tanított diákok száma

Közepes erősségű egyirányú együttmozgás ($r=,399$; $p<0,05$) mutatkozik a pedagógus által tanított diákok száma és a kiegészítés index között. Ezen eredmény alapján megállapítható, hogy minél több diákot tanít, annál nagyobb a kiegészítés index.

A vizsgált háttértényezők közül nem mutatott szignifikáns összefüggést a kiegészítés például a nem, a legmagasabb iskolai végzettség (főiskola vagy egyetem), az, hogy van-e kiegészítő végzettsége pedagógusnak (pl.: szakvizsga, közoktatási vezető), illetve, hogy van-e vezetői pozíciója az intézményben.

Énhatékonyság és kiegészítés

Az énhatékonyság terület-specifikus vizsgálatára irányuló itemek alapján Albert Bandura eredeti kérdőívét² alapul véve az alábbi hat énhatékonyság alskálára vonatkozóan kaphattunk eredményeket:

Énhatékonyság	Kiegészítés	
Befolyásolási	Pearson korreláció Szignifikancia szint	-,612** ,000
Oktatási	Pearson korreláció Szignifikancia szint	-,449* ,015
Fegyelmezési	Pearson korreláció Szignifikancia szint	-,375* ,045
Szülői részvétel növelése	Pearson korreláció Szignifikancia szint	-,506** ,005
Közösségi részvétel növelése	Pearson korreláció Szignifikancia szint	-,499** ,006
Pozitív iskolai klíma létrehozása	Pearson korreláció Szignifikancia szint	-,429* ,020
Összesített énhatékonyság	Pearson korreláció Szignifikancia szint	-,546** ,002

² Bandura, 2006.

Az eredmények alapján egyértelműen kirajzolódik, hogy mind az összesített tanári énhatékonyság, mind az egyes alterületek esetében minél magasabb az egyén énhatékonysága, annál alacsonyabb a kiegészés index értéke.

A legerősebb összefüggést a kiegészéssel a befolyásolási énhatékonyság mutatja, mely például a pedagógus azon vélekedéseiről ad információt, hogy megítélése szerint mennyire képes befolyásolni az iskolai döntéseket, vagy, mennyire tudja szabadon kifejezni véleményét fontos iskolai kérdésekben. Második helyen a szülői részvétel növelésének hatékonysága (például: szülők bevonása iskolai tevékenységekbe, szülők segítése gyermekük teljesítményének növelése kapcsán) szerepel. Ezt követi a közösségi részvétel növelésének hatékonysága (például: közösségi csoportok létrehozása), majd az oktatási énhatékonyság (például: diákok motiválása, tanulásra való ösztönzése) és a pozitív iskolai klíma létrehozásának hatékonysága (például: bizalom a tanároknak, iskolába járás pozitív oldalának kiemelése). Az énhatékonyság alskálák közül a korrelációs értéket tekintve a fegyvelmezési énhatékonyság áll a hatodik helyen, mely arra vonatkozóan nyújt információt a pedagógus vélekedéseiről, hogy mennyire tudja elérni a szabályok betartását, vagy kontrollálni a zavaró viselkedést az osztályban.

KONKLÚZIÓ, KITEKINTÉS

A kutatás első eredményei alapján megállapíthatjuk, hogy nagy valószínűséggel sikerült megragadnunk egy olyan dimenziót (énhatékonyság), mely a kiegészés (ki) alakulásában fontos tényezőnek tekinthető. A kapott mintázatok átfedést mutatnak korábbi hazai³⁴⁵ és nemzetközi⁶⁷⁸ kutatások tapasztalataival is. Az énhatékonyság növelése, az énhatékonysági vélekedések megerősítése a kiegészés „ellenszerének” tekinthetők. Tudatos odafigyeléssel, célzott beavatkozással elérhető a pedagógusok lelki egészségének megőrzése, visszaállítása.

A kiegészés öndiagnózis „Ki van égve” tétele és a kiegészés index közötti összefüggés felhívja a figyelmet arra, hogy a belső jelzéseket, megérzéseket, gondolatokat, üzeneteket ne negligáljuk. Fontos, hogy szánjunk időt magunkra, ha megszólal egy belső hang, megcsendül egy belső csengő, vagy megkondul a lélek harangja.

E kutatási fókuszot megtartva lehetőségünk nyílik a pedagógusok lelki egészségének megőrzését támogatni, melyekkel kapcsolatban az adott populációra vonatkozó vizsgálati eredmények folyamatos visszajelzést nyújtanak a megsegítés hatékonyságáról. Emellett longitudinális kutatási eredményekkel egyedülálló képet

3 Horváthné Hiller, 2013.

4 Salavec – Neculai – Jakab, 2006.

5 Tóth, 2017.

6 Khani – Mirzaee, 2015.

7 Schwarzer – Hallum, 2008.

8 Skaalvik – Skaalvik, 2007.

alkothatunk pedagógusok énhatékonyságának alakulásáról, kísérleti helyzetben. Ezen eredmények a pedagógusok támogatás rendszerébe szélesebb körben is beépíthető segítségnyújtási formák alapját is jelenthetik.

*Dr. Kozma Gábor, rektor, főiskolai tanár
Gál Ferenc Főiskola*

*Nagyné Dr. Hegedűs Anita
Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar*

*Dr. Petróczi Erzsébet, főiskolai tanár, dékánhelyettes,
Speciális Pedagógiai Intézet, Gál Ferenc Főiskola*

BIBLIOGRÁFIA

- Bandura, A.: Guide to the construction of self-efficacy scales. In: Pajares, F. – Urdan, T. (eds): *Self-Efficacy Beliefs of Adolescents*. Greenwich, CT, Information Age Publishing, 2006, 307–337.
- Horváthné Hiller Judit: *A kiegészítés és az énhatékonyság összefüggéseinek vizsgálata pedagógusoknál*. Szakdolgozat, Szeged, 2013.
- Khani, R. – Mirzaee, A.: How do self-efficacy, contextual variables and stressors affect teacher burnout in an EFL context? *Educational Psychology*, Vol. 35, 2015, 93–109.
- Salavecz Gyöngyvér – Neculai Krisztina – Jakab Ernő: A munkahelyi stressz és az énhatékonyság szerepe a pedagógusok mentális egészségének alakulásában. *Mentálhigiéne és Pszichoszomatika*, 7/2, 2006, 95–109.
- Schwarzer, R. – Hallum, S.: Perceived teacher self-efficacy as a predictor of job stress and burnout: Mediation analyses. *Applied Psychology*, Vol, 57, 2008, 152–171.
- Skaalvik, E. M.; Skaalvik, S.: Dimensions of Teacher Self-Efficacy and Relations With Strain Factors, Perceived Collective Teacher Efficacy, and Teacher Burnout. *Journal of Educational Psychology*, 99/3, 2007, 611–625.
- Tóth Mónika: *A tanári kiegészítés és észlelt énhatékonyság vizsgálata a mediáció ismeretének és alkalmazásának tükrében*. Diplomamunka, Debrecen, 2017.